

343 színházi díszlet – a ravensburgi kincs

Németország történelmi színházi díszleteinek legnagyobb gyűjteménye Ravensburgban van. 343 színházi díszletből áll, ebből 135 darab vászonra festett és farudakra feltekert nagyméretű, kb. 10 méter széles és 5 méter magas lógódíszlet, valamint 208 álló díszletfal különböző méretekben és technikákkal készítve. Szinte mindegyik 1902 és 1910 között készült.

► 1. fotó. A ravensburgi Hangversenyházat Fellner és Helmer színházépítésszek építették

► 2. fotó. A Hangversenyház ma koncertek mellett ünnepélyeknek és konferenciáknak is helyet ad

A díszletkincs megtalálása a sváb Ravensburgban szintén érdekes történet. Ennek feltételeit a Spohn testvérek, Julius Spohn (1841–1919) és Georg Spohn (1843–86), teremtették meg. A sikeres gyárosok 1881-ben új színházat adományoztak a városnak, miután a régit be kellett zárni. A projekt megvalósításánál Julius Spohn maga is nagyméretben közreműködött. 1895-ben személyesen elutazott Bécsbe, és felkereste az ott dolgozó, akkor már nemzetközileg elismert színházépítésszeket, Ferdinand Fellner és Hermann Helmer urakat. Az építészpáros közösen közel 50 színházat tervezett, többek között Bécsben, Budapesten, Prágában, Brünnbén, Grazban és Zágrábban. Spohn sikerrel járt, és rábeszélte Fellnert és Helmert, hogy Ravensburgban is építsenek egy olyan színházat, mint a többi európai világvárosban. (1. fotó)

A projekt jól alakult, 1896-ban a bécsi építésszek ellátogattak Ravensburgba, hogy személyesen mutassák be terveiket. A megálmodott „stíluselemekre” is készített vázlatokat Fellner. →

→ Az akkori kornak megfelelően ehhez a történelmi stílusok elemeiből merített. A terem legyen neobarokk, mert „ez kevés eszközzel a legszebb eredményeket éri el”. A külső – és ez a koncertház főhomlokzatára vonatkozott – ezzel szemben „a francia reneszánsz stílusában” épüljön. A pompás, 574 férőhelyes színházzal, a Concert-Hauszal megteremtették a további fejlődés alapjait. Ravensburg város jelentősége egyre nőtt. Ebben a történetben a Spohn testvérek mecénatúrája volt az első szerencsés lépés.

A második az volt, hogy II. Vilmos württembergi király, aki nyári rezidenciáját a Bodeni-tó partján Friedrichshafenben tartotta fenn, feleségével, Charlotte-tal szeretett a közeli Ravensburgba utazni. Amikor 1902 januárjában a württembergi királyi udvari színházépülete Stuttgartban, a Schlossplatz téren kiégett, a színészek egy éjszaka leforgása alatt munkanélkülivé váltak. (2. fotó)

Így kézenfekvő megoldás volt, hogy a társulatot Ravensburgba küldjék, hisz a király még a

FOTÓ: BUNZ + BUNZ, OWINGEN

▶ 3. fotó. Ravensburg-Weißenau, műhely. Egyenként és apró lépésekben tekerték le a függő díszleteket egy ravensburg-weißenaui műhelyben, itt átvizsgálták, megtisztították, konzerválták és végül ismét feltekerték őket.

FOTÓ: BUNZ + BUNZ, OWINGEN

▶ 4. fotó. Egy középkori város díszletképe, Ravensburg, Hangversenyház, díszlet

tűz éjszakáján megígérte, hogy senki sem fogja elveszíteni a munkáját. Ravensburgban nem volt saját társulat, volt viszont egy korszerű színházépület. Csupán hat héttel a végzetes tüzeset után a Stuttgarter Udvari Színház társulata bemutatta a *Mignon* című operát Ravensburgban. 1910-ig a Concert-Hausnak pótszínház státusza volt. Ez nem volt annyira örvendetes a stuttgartiaknak, de annál nagyobb jelentőségű volt Ravensburg számára, ahol minimum 42 darabot adtak elő, többek között Rossini: *Tell Vilmos*, Beethoven: *Fidelio*, Humperdinck: *Jancsi és Juliska*, Schiller: *Wallenstein* és Shakespeare: *A velencei kalmár* című műveket; továbbá olyan, akkor szívesen játszott, de ma már majdnem a feledés homályába veszett darabokat, mint a *Margarete (Faust)* operát és Franz von Schönt-han és Gustav Kadelburg művét, „A szenátor úr” című vígjátékot.

1902 nyarán a királyi istálló lovaglócsarnokában két provizórikus festőtermet rendeztek be. Ott az udvari festőmesterek, Wilhelm Plappert (1856–1925) udvari tanácsos vezetésével díszleteket alkottak, mégpedig azokat, amelyek egy egyedülálló gyűjteményként ma a Ravensburgi Színház mögötti díszletházban találhatóak. A dekorációk hátoldalán ragasztott cetlik vannak, amelyek a vonaton történt szállítást bizonyítják Stuttgartból Ravensburgba. A stuttgarti díszletraktárból is maradtak fenn díszletek. Ezeket szemmel láthatóan később kicsinyítették le a ravensburgi színház méretére. Ezek mind egységes vonalvezetéssel bírnak. Egy meglepően háromdimenziós ható, tiszta illúziófestészetről van szó, amely – ha hátulról világították meg az elemeket – mind nappali, mind pedig éjszakai díszletképként szolgált. (3. fotó)

A lógó díszletek jelentősége már akkor csökkenni kezdett, és nem voltak alternatívái a jövő plasztikus színpadképeinek. Már csak néhány évig, az I. világháború kitöréséig alkalmazták ezeket, és így alig használódtak el. Ez a magyarázata annak, hogy miért maradtak fenn ilyen jó állapotban.

Ugyanúgy, ahogy a késői császárság építésze sem élt meg túl fényes véget, a színháznál is egy paradigmaváltás következett be. Rendezések már új elképzelések mentén kezdtek kialakulni, míg Wilhelm Pappert előadásai még a 19. századi színpadkép tradícióját követték. A későbbi térbeli színpaddal, a bejátszható háromdimenziós tárgyakkal szemben a barokk kulisszás színpad lehetőségeit használják, a kulisszákra szerelt, festett oldalsó állólalakkal, ill. egymás mögé rendezett ívekkel. Egy díszletelem zárta le hátul a színpadot, felül pedig a lógó, ún. szuffiták keretelték a színpadképet. A festés stílusánál is – a 19. századi elképzelések szerint – igyekeztek minél hűbben megvalósítani a költők és zeneszerzők által előírtakhoz, naturalista módon és a darabhoz illően. Plappert példaképe a Max és Gotthold Brückner testvérpáros volt, akik annak idején a bayreuthi és a meiningi színházak – két vezető német színház – díszleteinek beszállítói voltak. Ezek a színpadképek vagy tájképeket, vagy belsőt mutatnak, amelyek gazdagságukban, bőségükben feltűnően emlékeztettek az akkori színpadfestészetre. (4. fotó)

A díszleteket annak idején évtizedeken keresztül használták. A lógó díszletek középkori városképekkel vagy Velence város képeivel vannak megfestve, és a legkülönbözőbb darabokhoz illettek. Rendszerint újra és újra letekerték őket a rudakról, egészen addig, míg szét nem feslettek. Az ismételt fel nem használható motívumok esetén – miután a darabot levették a műsorról – a díszletfestők a vásznat kimosták és újra rá-

► 5. fotó. Ravensburg, díszletraktár. Az átgondolt tárolórendszer már a 20. század elején elkészült, és a mai napig használják

festettek, hogy takarékoskodjanak az anyaggal. Ezért a ravensburgi díszletek valódi ritkaságok és nagyon érzékenyek, a festékek nem vízállóak. A színház mögötti régi transzformátorállomás épületében tárolták őket, amelyet e célból még egy szinttel megnöveltek. Azután itt maradtak hosszú ideig, nem foglalkozott velük senki, de legalább védve voltak, hála egy jól kitalált tárolási rendszernek. A következő szerencsés esemény az volt, hogy a díszlettár épületét karban kellett tartani. Ezen munkálatok során 2011-ben találtak meg ismét a nagyméretű lógó díszleteket. Létezésükről ugyan tudtak még a ravensburgiak, de az értékét nem is sejtették. Az ovingeni Bunz cég restaurátorai azonban szakértői szemmel meglátták, hogy milyen kincsekről van szó. A restaurátorműhely a munkát egy állapotfelméréssel és egy teljes körű fotódokumentáció elkészítésével kezdte, majd megtisztította a díszleteket, és a

► 6. fotó. Ravensburgi Hanversenyház, lógó díszletek. Különböző opera- és színházi előadásoknál használják: *Venecei látkép*

► 7. fotó. Lógódíszletek a ravensburgi gyűjteményből Az Operaház *Fantomja* című előadásán

vásznakat ún. Tynek páraáteresztő fóliákba csomagolták. Ez az anyag ellenáll a mikroorganizmusoknak, nem gyúlékony, és kisímitja a tárolt anyagot. Ezenkívül előzetes vizsgálatokat végeztek, hogyan kezeljék a károsodásokat és hogyan konzerválhassák a tárgyakat. (5. fotó)

Egy második átfogó munkafázisban a díszleteket most lépésről lépésre ki fogják javítani és tisztítani. Mintamunkaként a „*Velence*” című álló díszlet restaurálását is tervezik. Eközben a kulturális hivatal vezetője, Dr. Franz Schwarzbauer és csapata azon gondolkodnak, hogy legalább időnként bemutassák a színpadképeket a ravensburgiaknak és a városba látogató vendégeknek. Az eredeti vásznak – állagmegővási és tűzvédelmi okokból – már nem használhatóak a Concert-Haus mai előadásain.

Viszont a Bunz restaurátorműhely által digitalizált másolatokat használják, így például a *Giulio Cesare* című Händel-opera során 2013 márciusában. Schwarzbauer úr ezenkívül tematikus

kiállításokat tervez az álló díszletekből. (6. fotó)

A Német Műemlékvédelmi Alapítvány tiszta-ban van azzal, hogy egy ilyen gyűjtemény nemcsak örömet nyújt egy kisváros számára, hanem terhet is jelent, és ezért 2011 óta közreműködik abban, hogy a lógó díszletek a színház ösztömvészeti értékének részeként fennmaradjanak. A GlücksSpirale nevű támogatás jóvoltából lehetővé vált anyagi segítség is egy további szerencse – és talán nem az utolsó. (7. fotó)²

DR. CHRISTIANE SCHILLIG

Német Műemlékvédelmi Alapítvány, Bonn

1 A Német Műemlékvédelmi Alapítvány, Bonn, magazinjának, a *MONUMENTE* szerkesztőségének engedélyével, 2016. augusztusi kiadás.

2 Az eredeti cikk az interneten olvasható: <http://www.monumente-online.de/de/ausgaben/2016/4/historische-ha-engekulissen-ravensburg.php#.V8aASo9OIdV>

4 „Do not be rash” (BY IVÁN SZABÓ-JILEK)

PANNONHALMA ARCH ABBEY

5 **Creating a multifunctional hall** (BY RÓBERT GUTOWSKY)
Conversion of the former school gymnasium into a new multifunctional hall was completed in spring 2016. In this new festival hall, both school festivities and chamber concerts can be organized.

8 **Acoustics Design of the multifunctional hall** (BY ÉVA BORSINÉ ARATÓ)

10 **Sound and Video Technology in the festival hall** (BOGÁR ISTVÁN)

THEATRE ARCHITECTURE

11 **More than a facelift!** (BY OTTÓ SIMON)
Performance room with 367 seats in the Castle Theatre in Körmend has been renovated with a State subsidy budget of 500 million forints.

18 **Palace from ruins – Cultural Centre in Blaj** (BY ESZTER GÖTZ)
This listed palace in the Rumanian town Blaj was burned down in 1995. Now, a new attraction has risen from the ashes.

20 **Elbphilharmonie, Hamburg** (BY IVÁN SZABÓ-JILEK)
The complex of the new concert hall was built on top of a large warehouse including also a hotel with several suits of rooms.

CONGRATULATIONS

21 **István Foczmann** (BY IMRE KÁRPÁTI)
As acknowledgement of his 50+ years' work, Director of Production of the Budapest Operetta and Musical Theatre has been elected permanent member of the theatre.

22 **Our Award Winners** (BY IMRE KÁRPÁTI)
Attila Tihanyi as Sound Manager and György Jánoska as Master Electrician of the Budapest Puppet Theatre have been decorated for their work by the State.

24 **Pro Theatro Civitatis Albae Regalis Prize**
This title has been conferred on the stage crew of the Vörösmarty Theatre by Székesfehérvár town.

WE PRESENT

25 **Good master of his theatre – Tibor Wettstein** (BY IVÁN SZABÓ-JILEK)
Director of Finance of the Madách Theatre given State award for his decades-long activity in the theatre.

NEWS FROM HUNGARY

29 **9 billion HUF for development of the Csiky Gergely Theatre**

29 **23 billion HUF for reconstruction of the Opera House**

29 **The Castle Garden Bazaar**

30 **Construction of the new building of the Dance Theatre commences**

30 **Pál Tolnay was born 125 years ago**

STAGE DESIGN

31 **CATS – MACSKÁK** (BY BÉLA GÖTZ)
Cats was staged 35 years ago for the first time in Madách Theatre

STAGE CRAFT SPEAKING

33 **Let's enforce technological and security instructions in theatres!** (BY JÁNOS SCHMIDT)
Directions for stage flooring technology and preventing overweight scenery.

MUSIC EXPO 2016

35 **Responses to Budapest Music Expo 2016**

STAGE FLOOR

36 **Stage floor replacements in the Palace of Arts (by Dániel Vankó)**

40 **„Honourable floor fragments” – as a present** (BY GÁBOR MIKITA)

PORTRAIT GALLERY

41 **We introduce stage crew of theatres**
Stage crew members of the Radnóti Theatre

TECHNOLOGY OF PROJECTION

43 **The king is dead. Long live the king!** (BY OTTÓ SIMON)
Thoughts on purchasing a new media server

NEWS FROM ABROAD

47 **World Stage Design 2017**

47 **10. International Theatre Architecture Competition – TAC**

47 **Reconstruction of the Sydney Opera House**

EXHIBITIONS

48 **Spettacolo barocco! Theatre's victory – in Vienna**

48 **Two exhibitions of the Hungarian Theatre Museum and Institute** (BY IMRE KÁRPÁTI)

TECHNOLOGICAL NOVELTIES

52 **Robert Juliat Dalis Cyclight – LedBAR from Elation**

53 **ELEZO Ozone cleaning system – QSC TouchMix 30 Pro Professional Digital Mixer – SERAPID LinkLift**

FIRE PROTECTION

54 **Reconstruction of extinguisher water and sprinkler systems of the Győr National Theatre** (BY FERENC KORPONAI)

THEATRE OPERATION

58 **Theatres for environmental protection**
Theatre Museum of Moscow

61 **The largest theatrical collection in the world**
Historical sceneries

63 **343 theatre sceneries – Ravensburg treasure** (BY DR. CHRISTIANE SCHILLING)

HIRDETŐINK

AVL Trade Kft.	42. o.	INTERTON Group	67. o.
Bosch Rexroth Kft.	2. o.	Lisy-Project Kft.	68. o.
Chromasound Kft.	21. o.	Luminis Kft.	53. o.
Chromasound Kft.	52. o.	Pelyhe & Társa Kft.	23. o.
Elimex Kft.	17. o.	Pelyhe & Társa Kft.	59. o.
Gerriets Austria CEE GmbH.	46. o.	Roland East Europe Kft.	51. o.
Gépbér Színpad Kft.	62. o.	Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.	57. o.

HedgeHog 4E fénypult
2.999 EUR + ÁFA

Bővebb információért
keressen minket!

info@intertongroup.com

www.intertongroup.com

HIGH END SYSTEMS

a Barco company

A Magyar Színháztechnikai Szövetség kiadásában megjelenő **SZÍNPAD** tavaly ünnepelte **tízéves** jubileumát.

A negyedéves szaklap a gazdasági és műszaki igazgatók, főmérnökök, műszaki vezetők, díszlet- és jelmeztervezők, világosítók, hangosítók, díszítők, kellékesek, pirotechnikusok, színháztechnikai berendezéseket gyártó és forgalmazó

szakemberek, díszletgyártók és jelmezkészítők, építészek egyetlen magyar nyelvű információs forrása.

A szaklap a technikai újdonságoktól a történelmi kuriózumokig, kül- és belföldi szakmai híreken túl bemutatja az új létesítményeket, érdekes előadásokat, szcenikai megoldásokat.

Az **A/4-es méretű SZÍNPAD** terjedelme 56+4 oldal, példányszáma 600–1000 számonként. A szaklap terjesztése előfizetéssel történik, a Szövetség tagjai számára ingyenes. Az előfizetési megrendelő a www.msztisz.hu honlapról tölthető le.

Fizessen Ön is elő a SZÍNPAD-ra!

További információk: Szeles Zsoltné, Judit

Telefon: (+36-1) 329-0841

e-mail: titkarsag@msztisz.hu

ECLIPSE HDTU

A HATÉKONY LED-ES ALTERNATÍVA
KOMPROMISSZUMOK NÉLKÜL!

200W LED

VALÓDI **750W** HALOGÉN FÉNYTELJESÍTMÉNY

3045K SZÍNHŐMÉRSÉKLET,

CRI 90 FELETTI SZÍNHŰSÉG.

PRÓBÁLD KI, TESZTELD LE - HÍVJ MINKET!

A TESZT VÉGÉN MEGLEPETÉST CSAK A KEDVEZŐ ÁR OKOZ MAJD!

PROLIGHTS
PROFESSIONAL LIGHTS

AHOL A LEGTÖBBET KAPOD

A PROLIGHTS EFFEKTVILÁGÍTÁSI MÁRKA KIZÁRÓLAGOS HAZAI KÉPVISELŐJE A LISYS-PROJECT KFT.
TOVÁBBI INFORMÁCIÓ A WWW.LISYS-PROJECT.HU/PROLIGHTS WEBOLDALON.

E-mail: szinpad@lisy-project.hu | Telefon: +36 1 307 6209

LISYS-PROJECT
STAGE TECHNOLOGY